

MILJÖREDOVISNING

ANSVAR SOMRÅDE

Miljöredovisningen visar utvecklingen inom ett antal viktiga miljöområden i form av uppföljning av så kallade gröna nyckeltal och omfattar såväl förhållandena i Järfälla som geografiskt område som förhållandena och arbetet inom kommunens organisation. I tidigare miljöplan var de prioriterade områdena Luft, Buller och Hållbar utveckling. I det arbete med ny miljöplan som pågår föreslås i stället fokusområdena vara "Det klimatsmarta Järfälla", "Det miljömedvetna Järfälla" och "Det goda livet i Järfälla". Miljöredovisningen för 2009 följer den nya miljöplanens upplägg.

Ansvar för det interna miljöarbetet inom kommunen delas mellan alla förvaltningar och nämnder. Arbetet bedrivs inom kommunens verksamhet framförallt genom att alla enheter ska vara anslutna till kommunens miljödiplomeringsverksamhet.

PERSONALTILLGÅNGAR

Personal som arbetar med miljöfrågor finns inom alla kommunens förvaltningar. På kommunledningskontoret har 1,5 tjänster varit avsatta för miljöarbete. På bygg- och miljöförvaltningen är cirka åtta tjänster avsatta för miljöutredning samt cirka tre tjänster för miljödiplomeringsverksamhet och energirådgivning. Kommunen köper därutöver in tjänster för energirådgivning för cirka 200 000 kronor. Även inom detaljplaneringen köps miljöutredningstjänster in. Dessutom tillkommer det arbete som läggs på miljödiplomeringsarbete på varje ansluten enhet.

VIKTIGA HÄNDELSER

Under året har ett intensivt arbete med att ta fram en ny miljöplan med tillhörande miljöpolicy och miljöledningssystem pågått. En enkätundersökning om vilka miljöfrågor som bör prioriteras från kommunens sida har genomförts.

Arbetet med att ta fram ett miljöprogram för utbyggnaden av Barkarbystaden har satts igång och drivits framåt under året.

Planering för att möjliggöra en utbyggnad av två till fyra spår av Mälärbanan, som bland annat innebär förbättrad kollektivtrafik, har pågått under året. Kommunen har här bevakat kommunens miljöintressen och medverkat i framtagandet av miljökonsekvensbeskrivningen.

Energirådgivningen har fortsatt med gratis rådgivning till kommunens invånare. Under året tillsattes en tjänst som miljöplanerare med placering på kommunledningskontoret. Miljöplaneraren ska ansvara för uppföljning, för att driva på miljöarbetet i kommunen samt fungera som stöd i miljöfrågor i samhällsplaneringen.

OMVÄRLDSANALYS OCH FRAMTID

Miljöfrågorna, och då framförallt klimatfrågorna, kommer inom överskådlig framtid att vara viktiga delar i folks medvetande och i den politiska debatten. Därigenom kommer ett aktivt miljöarbete att fortsatt vara viktigt i kommunen. Vattenfrågorna kommer att öka i prioritet i och med införandet av EU:s vattendirektiv. Under 2010 kommer arbetet att påbörjas med ny översiktsplan för kommunen som är viktig för att nå miljömålen. Förutom fortsatt arbete med planering för miljöanpassning av Barkarby-staden och Mälärbanan kommer även ett stort arbete med att genomföra de uppdrag som framgår av den nya miljöplanen att påbörjas inom alla förvaltningar. Särskilt ansvar för att detta genomförs ligger på kommunledningskontoret och bygg- och miljöförvaltningen. Särskilt fokus kommer att läggas på verksamheternas klimatpåverkan och energianvändning under 2010.

MÅLUPPFÖLJNING

Uppföljningen av miljötillståndet och miljöarbetet i kommunen görs genom att mäta ett antal så kallade gröna nyckeltal, dels för Järfälla som geografiskt område, dels för kommunen som organisation. Dessa visar effekterna av miljöarbetet och har sin grund i det nya förslaget till miljöplan.

↑ Mycket positiv trend ↗ Positiv trend ↔ Oförändrad trend
↓ Negativ trend ↘ Mycket negativ trend i.u. Ingen uppgift

Trendpilarna i redovisningen visar hur utvecklingen för nyckeltalet har varit under de senaste åren. Trenderna i återkommande miljöredovisningar ger underlag för en miljörevision där uppnådda resultat i miljöarbetet jämförs mot gällande effektmål. Resultatet ligger sedan till grund för beslut om korrigeringar, exempelvis kvalitetshöjningar i miljöarbetet eller justeringar av målnivåer.

• Jakobsbergs båthamn. Foto: Andreas Hägerstrand.

DET KLIMATSMARTA JÄRFÄLLA

MINSKAD ENERGIANVÄNDNING

Energianvändning/invånare och år	19 273 KWh/kvm	➔
Energianvändning från fjärrvärme i kommunens verksamhetslokaler.	153 KWh/kvm	➔
Skolor	142 KWh/kvm	➔
Förskolor	127 KWh/kvm	➔
Vårdboende	116 KWh/kvm	➔
Sportanläggningar	238 KWh/kvm	➔
Elförbrukning i kommunens lokaler	110 KWh/kvm	➔
Skolor	85 KWh/kvm	➔
Förskolor	183 KWh/kvm	➔
Vårdboende	91 KWh/kvm	➔
Sportanläggningar	274 KWh/kvm	➔

Energianvändningen per invånare fortsätter stadigt att minska. Sedan 1990 har en minskning på åtta procent uppnåtts. Kommunen har bland annat erbjudit kommunens invånare gratis energirådgivning varje dag hela året per telefon och via webben. Särskild riktad information har gått till bostadsrättsföreningar och mindre fastighetsägare. En informationskampanj ”Efter elvärmen” har riktats till cirka 700 Viksjöbor.

Energianvändningen från fjärrvärme i kommunens lokaler minskar långsiktigt. Under 2009 skedde dock en ökning av energianvändningen i skolor med cirka 3,5 procent och sportanläggningar med nästan 20 procent. Ökningen kan bland annat förklaras med att användningen av fjärrvärme ökat i sportanläggningar och att siffrorna inte tar hänsyn till klimatet under året. Elförbrukningen minskar långsiktigt i kommunens lokaler, så även under 2009. För att minska energianvändningen har kommunen bland annat bytt ut fönster på två skolor och gamla elarmaturer på en skola. I två byggnader har elvärme respektive elpanna konverterats till bergvärme. Viksjöskolan har använts som pilotprojekt för att hitta energibesparingsåtgärder i skolbyggnader.

ÖKAD ANVÄNDNING AV FÖRNYBAR ENERGI

Utsläpp av koldioxid per invånare	1,18 ton	➔
Andel förnybar energi i fjärrvärmerna	92,8 %	➔
Andel förnybar energi i kommunens lokaler		i.u.

Utsläppen av koldioxid per invånare fortsätter stadigt att minska. Sedan 1990 har en minskning på 40 procent uppnåtts. Järfälla har idag en av de lägsta utsläppen i landet där genomsnittet är 2,28 ton/invånare. Framförallt har detta uppnåtts genom en konvertering av Säbyverkets fjärrvärmeanläggning till biobränslebaserad produktion. Den förnybara delen av fjärrvärmerna är i och med detta fortsatt hög och är nu nästan helt förnybar. Även konvertering i småhus av oljeuppvärmning till bergvärme och fjärrvärme har bidragit. Andelen förnybar energi i kommunens lokaler är fortsatt oförändrad.

• Jakobsbergs pendeltågsstation. Foto: Mikael Nasberg.

MINSKAD PÅVERKAN FRÅN TRANSPORTER

Enkelresor med kollektivtrafik/invånare och år	194 st	➔
Registrerade miljöbilar i kommunen	4 %	➔
Nyregistrerade miljöbilar i kommunen	38 %	➔
Miljöbilar i kommunens bilpark	13 %	➔
Förnybar energi för kommunens transporter	1–3 %	➔
Bilar som drivs med syntetisk miljöanpassad diesel	84 %	➔

Kollektivtrafikåkandet per invånare har ökat med drygt 4 procent från att ha legat relativt stabilt under längre tid. Andelen miljöbilar i Järfälla fortsätter att öka. Andelen är dock både lägre än i landet (4,5 procent) och i länet (9 procent). Andelen nyregistrerade miljöbilar i kommunen var 38 procent vilket är en ökning jämfört med tidigare år och i paritet med både länet och landet. Andelen miljöbilar och andel förnybart bränsle i kommunens bilpark är relativt konstant men i jämförelse med riket låg. Detta hänger ihop med att kommunen gjort en satsning på diesel av syntetiskt framställt typ som jämfört med dieselolja minskar utsläppen av många cancerogena ämnen med över 90 procent. Halterna av kvävedioxid i omgivningen går ner med upp till 50 procent. Mängden sot minskar, och totala giftigheten på avgaserna minskar kraftigt.

Nettoutsläppen av koldioxid går ner med 10–30 procent inräknat hela livscykeln enligt ISO 14040. Den syntetiska dieseloljan utgår dock fortfarande från en icke förnybar energikälla. Användningen av detta bränsle ökar och används till 84 procent i kommunens bilpark. Av kommunens fjärresor utanför länet sker cirka 81 procent med spårbunden trafik och 19 procent med flyg. Utsläppen från kommunens sopbilar har, genom övergång till biogasdrift, minskat med 37 procent, sedan 2006.

Kommunen har fortsatt att vid utbyte välja fordon med partikel-filter och fordon med låg bränsleförbrukning och låga utsläpps-

nivåer. Det har lagts cirka fyra kilometer ny asfalt på gång- och cykelbanor i kommunen för att förbättra framkomligheten för gång och cykeltrafik. Kommunen har också genomfört och ekonomiskt stöttat projektet Gå och cykla till skolan.

Under 2009 har Säbyverket jobbat med att installerat en kvarn som mal träpellets till träpulver. Detta medför stora besparingar i transporter av bränsle till och från anläggningen.

DET MILJÖMEDVETNA JÄRFÄLLA

FÖRBÄTTRAT MILJÖARBETE

Antal miljöcertifierade eller miljödiplomerade företag i Järfälla 79 st

Antal miljödiplomerade verksamheter i kommunen 60 st

Andelen miljöcertifierade företag i Järfälla ökar långsamt men stadigt. Nivån är något lägre än riksgenomsnittet. En av orsakerna till detta är att det lokala certifieringssystemet miljödiplomering har fått större genomslag bland företagen i kommunen. Antal miljödiplomerade företag är relativt konstant sedan 2006. Antalet miljödiplomerade kommunala enheter fortsätter att öka och är nu uppe i 60 stycken.

Under året har nio kurser och två studiebesök anordnats inom miljödiplomeringen. Förutom det pågående miljödiplomeringsarbetet i kommunens organisation kan nämnas att YTC- gymnasiet har ingått i ett tvåårigt EU-projekt, Young European Goes Green. Under kommande år avser miljödiplomeringen att göra en ökad satsning på att få in fler verksamheter i diplomeringen.

UPPHANDLING OCH INKÖP

Andel ekologiska livsmedel i kommunen 7,8 %
Andel upphandlingar med miljökrav

Andelen ekologiska livsmedel har under 2009 ökat med nästan tre procentenheter från fem procent till nästan åtta procent efter att i flera år legat på en stabil men låg nivå i jämförelse med riksgenomsnittet. Ökningen har uppnåtts genom en allmän ökad miljömedvetenhet och att flera ekologiska produkter nu ingår i livsmedelsavtalet.

Ännu finns inget system för att redovisa andelen upphandlingar med miljökrav. Under året har dock arbetet med att föra in miljökrav i upphandlingarna fortsatt, bland annat har höga krav ställts i upphandlingen av arbetskläder och kaffeautomater. Kommande upphandling med stor miljöpåverkan är en ny livsmedelsupphandling samt planering för införande av så kallad grön IT.

• Fiske i Görvälmviken. Foto: Mikael Nasberg.

DET GODA LIVET I JÄRFÄLLA

ÖKAD BIOLOGISK MÅNGFALD OCH TILLGÅNG TILL GRÖNOMRÅDEN

Andel bostäder och förskolor med tillgång till bostadsnära natur	➔
Andel skyddad naturmark, landareal	29 % ➔
Land och vattenareal	33 % ➔
Andel FSC-certifierad kommunalt ägd skogsmark	38 % ➔

Idag är Järfälla kommun den sjätte mest tätbefolkade kommunen i Sverige. Trots det upplever Järfällaborna sin kommun som grön eftersom det finns skogs- och naturområden inom cykelavstånd. I alla kommundelar finns det stadsdelsparker. Många bostadsområden har ett mindre naturområde i sin närhet, men trots detta finns det enligt översiktsplanen områden där tillgången till bostadsnära natur inte uppfylls. Av kommunalägd mark är 1 195 hektar skyddad som naturreservat, arealen är oförändrad sedan 1995. Där bedrivs landskapsvård med naturbete och manuella insatser samt extensivt skogsbruk där naturvård och friluftsliv sätts före produktion. Den andel kommunalägd skog som är FSC-certifierad har hållit sig konstant på 38 procent under åren 2000 till 2008. FSC-certifieringen syftar till ett samhällsnyttigt, miljöpåpassat och ekonomiskt livskraftigt bruk av skogen.

Kommunen har under 2009 fortsatt arbetet att vidareutveckla kulturlandskapets naturvärden såväl i Görvålns som i Västra Järfvålfältets naturreservat. Åtgärder har gjorts i befintliga värdefulla betade marker. Inom ramen för investeringsprojekt Mälarpromenad har stig röjts norr om Hummelmora. I Görvåln har vyer öppnats upp mot Mälaren som uppskattats av besökare. Besöksräkning i Görvålns naturreservat har skett under året. Järva cykelled har skyltats upp inom kommunen. För närvarande pågår förprojekteringen av grusväg mellan Sandudden och Hummelmora hage för att minska Vattenverksvägens barriärverkan för förskolegrupper och skolbarn.

RENARE VATTEN

Andel av kommunens sjöar och vattendrag som uppnår god vattenstatus	1/6 ➔
---	-------

Under året har Vattenmyndigheten beslutat vilka miljö kvalitetsnormer som ska gälla för vattenkvaliteten i Bällstaån och Mälaren. Mälaren är på grund av sin storlek uppdelad i flera bassänger varav två bassänger finns i Järfälla, Mälaren - Görvåln och Mälaren - Ekoln (Skarven). Båda har god kemisk vattenkvalitet men Skarven har otillfredsställande ekologisk status. Bällstaån har höga fosfor- och kvävehalter och vattendraget har även problem med höga bakteriehalter. Den ekologiska statusen i vattendraget är idag otillfredsställande medan den kemiska statusen har bedömts som god. Säbysjön och Översjön har båda måttligt höga halter av fosfor och kväve. Igelbäcken har höga fosfor- och kvävehalter.

Under 2009 har inga nya anläggningar för dagvattenrening anlagts. Däremot har en förstudie rörande lämpliga åtgärder i och

• Lekpark i Kallhäll. Foto: Anna Gradén.

kring Bällstaån gjorts. Dessutom pågår ett arbete med förslag på långtgående rening av dagvattnet från Barkarbystaden. Vidare har informationskampanjen ”Ren bil med rent samvete” genomförts för att få invånarna att utnyttja biltvätt eller en ”gör det själv hall” där tvättvattnet tas om hand och renas.

Omfattande provtagningar av vattenkvaliteten görs kontinuerligt i Mälaren. Provtagningarna i övriga sjöar och vattendrag behöver utökas för att ett handlingsprogram ska kunna tas fram. Prover kommer att tas i Säbysjön, Översjön, Igelbäcken och Mälaren avseende totalfosfor och totalkväve under 2010. Utifrån resultatet ska en handlingsplan tas fram som beskriver hur målet om vattenkvalitet ska nås.

MINSKAT BULLER

Andel bostäder som är bullerstörda

Delar av kommunens bostadsområden är störda av buller från trafiken på vägar och järnväg. Kunskapen om bullersituationen inom kommunen behöver förbättras och vi vet därför ännu inte hur många bostäder som är bullerstörda i kommunen.

Under året har arbete med en bullerkartläggning pågått. Denna förväntas vara klar våren 2010 och omfatta buller från väg, järnväg, flyg och industrier. Med denna kartläggning som grund kommer en handlingsplan för bulleråtgärder tas fram. Som en följd av detta förväntas bullersanering ske planmässigt under kommande år. Flera bullerreducerande åtgärder har gjorts under året, bland annat har bullerreducerande asfalt lagts ut på Skälbyvägen och Viksjöleden. Justering av hastighetsbegränsningar har utförts, vilket medfört minskat trafikbuller. Kommunen har deltagit i kampanjen ”I Järfälla håller vi farten” som bland annat syftar till att få ned hastigheten på fordon i speciellt känsliga områden.

MINSKADE UTSLÄPP TILL LUFT

Utsläpp till luft från samtliga källor

koldioxid	76 000 ton	➔
kväveoxid	240 ton	➔
svaveldioxid	10 ton	➔
partiklar	120 ton	➔
flyktiga organiska ämnen	570 ton	➔

Säbyverket (från fjärrvärmen)

koldioxid	13 300 ton	➔
kväveoxid	42,6 ton	➔
svaveldioxid	8,2 ton	➔
partiklar	4,4 ton	➔

Utsläppen av luftföroreningar som genereras inom Järfälla fortsätter att minska. Största utsläppskällan är vägtrafiken. De miljö kvalitetsnormer som finns uppsatta för luftföroreningar, och som enligt lag inte får överskridas, klaras inom kommunen. Utsläppen från fjärrvärmeproduktion visar däremot på ökade utsläpp av luftföroreningar under 2009. Jämförelsesiffrorna är dock osäkra då det är oklart vad som ingått i tidigare siffror. Övergång från dieselolja till bioolja ökar dock stoftmängden.

De senaste två decennierna har synen på luftföroreningars skadeverkningar skärpts avsevärt. Studier visar att det finns tydliga samband mellan negativa effekter på människors hälsa och halter av olika föroreningar i utomhusluften. Effekterna har visat sig uppstå vid lägre nivåer än man tidigare trott. För att nå de värden som finns för skydd av hälsa, vegetation och kulturminnen krävs stora utsläppsminskningar av både kväveoxider och flyktiga organiska ämnen såväl i länet som i hela Europa. Kommunens ansvar är att se till att planeringsarbetet och då framför allt den långsiktiga planeringen säkerställer uppfyllandet av miljö kvalitetsnormerna och verkar för att uppfylla miljö kvalitetsmålen.

MILJÖANPASSADE BYGGNADER OCH BYGGANDE

Andel kommunala lokaler som har uppdaterade miljö- och energideklarationer. Arbete pågår ➔

Andel framtagna/påbörjade miljöprogram för nybyggnadsprojekt. ➔

Alla kommunala fastigheter över 1 000 kvm har miljö- och energideklarerats. Det har dock visat sig att flertalet av dessa behöver kompletteras. Arbetet med att färdigställa dessa kommer fortsätta under 2010.

Under året har en miljökravsspecifikation för energi, fukt, material och avfall färdigställts. Specifikationen kommer att användas vid ny- och ombyggnation samt vid rivning. Utifrån denna har tre revisioner gjorts.

Arbetet med att ta fram ett miljöprogram för Barkarbystaden har pågått hela året och väntas bli klart under våren 2010.

FÖRBÄTTRAD AVFALLSHANTERING,

Mängd insamlat hushållsavfall totalt	547 Kg/inv	i.u.
Varav mängd insamlat käril- och säckavfall	228 Kg/inv	i.u.
Varav mängd insamlat grovavfall	216 Kg/inv	i.u.
Andel hushållsavfall som materialåtervinns, inklusive biologisk behandling	26 %	i.u.
Mängd hushållsavfall till deponi	44 Kg/inv	i.u.
Mängd farligt avfall från hushåll	2 Kg/inv	i.u.
Mängd insamlat förpacknings- och tidningsmaterial	87 Kg/inv	i.u.
Andel sopbilar som körs på miljövänliga drivmedel	76 %	➔

Statistiken avser 2008 och är tagen ur Avfallwebb, Sveriges benchmarking- och statistiksystem. Systemet är utvecklat för att kunna ge stöd vid verksamhetsplanering. Eftersom det även innebär ett nytt sätt att redovisa kan inga säkra trender anges. Preliminära resultat visar att avfallsmängderna har minskat under året. Det finns också en tydlig koppling mellan konjunktur, konsumtion och avfallsmängder. Lågkonjunktur ger lägre konsumtion och därmed lägre avfallsmängder.

I Järfälla samlas matavfall från storkök, skolor, restauranger och butiker in och rötas, vilket gynnar biogasproduktionen. Ett utredningsarbete pågår för att ta fram förslag till insamlingssystem även för utsorterat matavfall från hushållen (utöver de befintliga systemen som avfallskvarn och hemkompostering). Kommunen har under 2009 börjat bevilja anslutning av avfallskvarnar till VA-nätet. Totalt har cirka 300 avfallskvarnar beviljats under året. Avfallskvarnarna minskar transportbehovet samt ökar biogasmängden. Avfall Sverige nominerade Järfälla kommun till en av de nio kommuner i Sverige som har det bästa insamlingssystemet för farligt avfall. Avfallsverksamheten kommer att fortsätta utveckla insamlingssystemet för farligt avfall i flerbostadshus år 2010. Förbättrad källsortering har möjliggjorts på 13 skolor och förskolor genom komplettering med sopskåp eller byggnader för källsortering. Flertalet verksamheter som hanterar livsmedel i Järfälla sorterar ut matavfall. Under året samlades cirka 500 ton in till biogasproduktion.

• Görvälnbadet. Foto: Mikael Nasberg.